

Nr 1.

Ankom till Riksdagens kansli den 27 februari 1912 kl. 3 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 i anledning af herr Olaussons motion nr 81 angående afgiftsfria resor i vissa fall för värnpliktige.

Uti en inom Andra kammaren af herr Olausson väckt och till utskottets behandling hänvisad motion nr 81 hemställer motionären, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i syfte, att värnpliktig, som är inkallad till tjänstgöring, må äga rätt att afgiftsfritt färdas vid ett eller i trängande behof vid flera besök i sin hemort.

Till stöd för denna sin hemställan anför motionären följande:

»Såsom det i gällande författningar finnes föreskrifvet, äger värnpliktig afgiftsfritt färdas å järnväg dels vid inryckning till tjänstgöring å öfningsplatsen, dels efter avslutad tjänstgöring för resa till hemorten. Längre sträcker sig ej denna förmån. Vill den värnpliktige under öfningstiden göra ett besök i sitt hem — anledningen till ett sådant må nu vara hvilken som helst — får han, sedan han hos vederbörande erhållit permission därtill, företaga sådan resa på egen bekostnad. Visserligen kan han efter därom gjord framställning erhålla s. k. truppbiljett, hvilken drager en kostnad af 1½ öre per bankilometer. Med en sådan beräkning behöfver en hemresa för den lägerplatsen närboende icke draga någon väsentligare kostnad. För dem åter, som erhålla sin tjänstgöring å platser, långt aflägsna från den värnpliktiges hemort, ställer sig saken annorlunda. Väst kustboarna t. ex., som på grund af sin vana att vistas på sjön, i allmänhet åläggas att fullgöra sin vapenöfning vid flottan och förläggas till någon af flottans stationer här i

Motionen.

hufvudstaden eller Karlskrona, måste för en permissionsresa till hemorten utgifva cirka 15 kronor och därutöfver. Denna summa representerar visserligen icke något större belopp, men för de värnpliktige, hvilka i allmänhet icke hafva någon annan inkomst än den ganska obetydliga dagaflöning, som utgår till dem under öfningstiden, är en sådan utgift ganska betungande. Då staten tager den värnpliktiges tid och arbetsförmåga i anspråk för vapenöfningens fullgörande, utan nämnvärd ersättning, torde det äfven vara statens plikt att bestrida de utgifter, som äro förenade med den tjänstgöringsskyldiges nödvändiga permissionsresor. Ingen kan rimligtvis anse, att permissionsresor under öfningstiden äro onödiga. Med den långa och mycket ansträngande tjänstgöring, som de värnpliktige nu äro underkastade, måste hvarje försök från statens sida att något lindra deras tjänstgöring verka uppmuntrande. Att en permissionsresa till hemorten under öfningstiden utgör en sådan lindring för den värnpliktige, torde väl knappast kunna bestridas.

Vid 1910 års riksdag tog jag mig friheten väcka en motion om att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtagna åtgärder i syfte att värnpliktig, som är inkallad till tjänstgöring, måtte äga rätt att afgiftsfritt färdas å statens järnvägar vid besök i sitt hem. Motionen afstyrktes af tredje tillfälliga utskottet hufvudsakligen af det skäl, att dylika fria permissionsresor skulle medföra alltför stora utgifter för statskassan, och Andra kammaren beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Under fjolårets riksdag förnyade jag samma motion med den inskränkning, att den värnpliktige endast borde berättigas till *en* fri hemresa å statens järnvägar och att ifrågavarande förmåner skulle beredas endast inkallade till tjänstgöring å plats belägen mer än 200 kilometer från hemorten. Det tillfälliga utskott, som fick motionen till förberedande, tillstyrkte densamma med den ytterligare inskränkning, att bestämmelserna skulle afse endast medellös värnpliktig och under vissa ömmande omständigheter. Utskottets förslag bifölls af Andra kammaren efter en kort diskussion, hvarunder framhölls, att rättvisan bjöde, det de ifrågasatta fria resorna borde få företagas äfven å enskilda järnvägar. Ärendet remitterades i detta skick till Första kammaren. Dess andra tillfälliga utskott, som fick motionen till förberedande behandling, afstyrkte den och Första kammaren biföll utskottets hemställan. Af den diskussion, som förekom i Första kammaren, framgick dock otvetydigt, att, om förslaget framkommit i mera utvidgad form, motionen där skulle rönt mera tillmötesgående.

Det är på den grund jag åter vågar framkomma med förslaget nu med den utvidgningen, att den ifrågavarande förmånen måtte beviljas för resor å hvilken som helst af rikets järnvägar och utan begränsning af afståndet.»

Vid behandling af den fråga, som i motionen framföres, har utskottet till en början velat som sin mening framhålla, att, i händelse af förverkligande af motionärens önskemål, de härigenom föranledda kostnaderna böra utgå som anslag å försvarets hufvudtitlar. Då af statsverket utgående afgifter för fria resor å de enskilda järnvägarne naturligen komma att påföras fjärde och femte hufvudtitlarne, anser utskottet, att i händelse fribiljetter eller andra lindringar komma att medgifvas de värnpliktige vid resor å statsbanorna i den utsträckning, att järnvägens självkostnadspris för denna befordran ej täckes, så böra statens järnvägar äfven godtgöras för på så sätt uppkommen förlust.

Hvad motionärens yrkande angår, har utskottet i år i likhet med förra året funnit synnerligen önskvärdt, att lättnader beredas värnpliktig att besöka sitt hem, då döds- och sjukdomsfall därstädes eller liknande ömmande omständigheter göra behovet af en hemresa särskildt trängande. Det missförhållandet, att för närvarande en värnpliktig i dylika fall är hänvisad till sina egna tillgångar, träder särskildt skarpt i dagen, då medellös yngling, ofta på grund af särskild lämplighet för specialvapnen, sändts att fullgöra sin värnplikt å från hemmet långt aflägsen garnisonsort. Visserligen har genom den nya taxan för militärtransporter å järnvägarna af den 11 augusti 1911 zontariffsystemet kommit att tillämpas äfven beträffande värnpliktiges tjänstledighetsresor till hemorten, men då densamma är så uppställd, att vid jämförelse med förut gällande taxa af 1.5 öre per kilometer lättnader ernås först vid resor öfver 640 kilometer, medan för kortare afstånd kostnaderna tvärtom ökats, torde härmed föga vara vunnet i allmännast förekommande fall.

Bestämmandet af ett visst afstånd mellan hemort och tjänstgöringsort för åtnjutande af fria resor kommer emellertid alltid att innebära en viss godtycklighet, och då det praktiskt ställer sig synnerligen svårt att afgöra, när medellöshet är för handen eller en yngling kan anses vara i den ekonomiska ställning, som gör en fri resa oberättigad, anser utskottet, att för resor vid omnämnda ömmande fall dessa inskränkande villkor ej böra bestämmas. Lika litet anser utskottet lämpligt att, som vid förra riksdagen var föreslaget, inskränka de fria resorna till statens järnvägar, då orättvisa härigenom

*Utskottets
yttrande.*

komme att ske mot värnpliktig, som för sin hemresa måste använda sig af de enskilda järnvägarne.

Motionärens önsknings gå likvisst, som synes, utöfver hvad utskottet här ofvan framhållit som synnerligen önskvärdt, i det han yrkar, att *en* fri hemresa medgifves till tjänstgöring inkallad värnpliktig som en lämplig uppmuntran under tjänstgöringen och lindring af densamma. Det förhållandet, att för närvarande permission i stor utsträckning beviljas värnpliktig äfven för dylik utan trängande skäl företagen hemresa, synes vara ett bevis för att en hemfärd ej betraktas som ett olämpligt afbrott i kasernlifvet. Men härigenom kommer en medellös värnpliktig, som förlagts till från hemmet aflägsen ort, i en oförvålladt ogynnsam ställning, och har utskottet ansett, att på denna grund motionärens yrkande för tjänar att tagas i noggrant beaktande. De praktiska svårigheter, som utskottet framhållit vid i trängande fall medgifven fri hemresas begränsning till långa afstånd och medellöshet och som föranledt utskottet att i dessa fall afstyrka ifrågavarande inskränkningar, kvarstå naturligen oförminskade, men de ekonomiska konsekvenser, som torde vara förenade med medgifvandet af en fri hemresa till hvarje värnpliktig, tvinga till ett öfvervägande, huruvida icke denna den enklaste och allmän rättvisa skipande lösningen måhända blir för dyrköpt. Då det är de långa afstånden, som föranledt de öfverklagade förhållandena, har utskottet ej stått främmande för tanken att åter upptaga villkoret om fria resor endast vid afstånd öfver 150 eller 200 kilometer eller, såsom i viss mån rättvisare, att fri resa medgäfvdes allenast för den del af väglängden, som öfverstege visst bestämdt afstånd, t. ex. 100 kilometer. Såsom en annan utväg, hvilken äfven den i någon mån kan anses tillmötesgå motionärens kraf, och genom hvilken man kan komma ifrån de angifna, svårbestämbara begränsningarna med afseende å afstånd, medellöshet och ömmande omständigheter, har utskottet tänkt sig, att visserligen ingen järnvägsresa skulle vara kostnadsfri men resorna, särskildt på de långa distanserna, göras mindre betungande, därigenom att beträffande dem en för de värnpliktige betydligt gynnsammare tariff än den nu gällande blefve fastställd.

Hvad angår den ekonomiska innebörden af här föreslagna åtgärder, saknar utskottet i frågans nuvarande läge möjlighet att bedöma densamma, då den tarfvar en noggrann undersökning, och på resultatet af denna kommer afsevärdt att bero, om och i hvilka afseenden man måste inskränka rätten till de fria resorna.

Därom, att eventuell fri hemresa i nu omordade fall bör begränsas till *en* resa och under själfva rekryttiden, är utskottet äfven i frågans

nuvarande läge fullt enligt liksom om önskvärdheten, att den rätt, som kan komma att medgifvas, blir lika å statens och de enskilda järnvägarna.

Då emellertid ett genomförande af motionens önskemål kommer att för statsverket medföra kostnader, hvilka måste noggrant pröfvas och som bekant Kungl. Maj:t den 1 december 1911 beslutat att åt de s. k. försvarsberedningarna uppdraga en utredning af frågan om rikets försvarsväsende äfven ur ekonomisk synpunkt, anser utskottet, att de i herr Olaussons motion framställda önskemålen äfven böra bli föremål för vidare utredning.

På grund häraf hemställer utskottet,

att Andra kammaren för sin del ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utreda, huruvida och i hvad mån fria järnvägsresor till hemorten kunna beredas i tjänstgöring inkallad värnpliktig, samt därefter till Riksdagen inkomma med förslag i ärendet.

Stockholm den 27 februari 1912.

På utskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.